

УДК 35.078.3:328.185]-044.247(4)

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-12-46-52>

Ващенко Сергій, викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Vashchenko Serhii, Lecturer at the Department of Public Administration and Management at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9966-3220>

Ярошук Ярослав, викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Yaroshchuk Yaroslav, Lecturer at the Department of Public Administration and Management at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6203-6194>

Бобровнік Юрій, кандидат історичних наук, викладач кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Bobrovnik Yuriy, Candidate of Historical Sciences, Lecturer at the Department of Public Administration and Management at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1410-5308>

АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

ANTI-CORRUPTION STRATEGY OF UKRAINE: CHALLENGES AND PROSPECTS IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Анотація. У статті досліджено особливості реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії корупції в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. В умовах сучасних викликів особливої актуальності набуває питання ефективності антикорупційної політики, її адаптації до нових реалій та відповідності міжнародним стандартам. Антикорупційна політика розглядається як складова системи державного управління, спрямована на створення дієвих механізмів запобігання, виявлення та подолання корупційних проявів. Проаналізовано ключові елементи цієї політики та діяльність відповідних державних інституцій.

Зазначено, що повномасштабна війна суттєво трансформувала антикорупційне середовище, поставивши перед державою нові виклики. Обґрунтовано необхідність реформування антикорупційної політики шляхом посилення інституційної спроможності, впровадження цифрових інструментів, забезпечення незалежності судової влади та розвитку громадського контролю. Охарактеризовано сучасний стан запобігання корупції в Україні, виявлено як досягнення, так і типові проблеми у цій сфері.

Позитивно оцінено ухвалення нової Антикорупційної стратегії та зростання інституційної спроможності антикорупційного судочинства. Водночас встановлено, що на формування системи запобігання корупції продовжують впливати неформальні політичні практики, зокрема: блокування прийняття ключових антикорупційних законів, спроби обмежити повноваження антикорупційних органів, а також обмеження доступу до відкритих реєстрів і даних, необхідних для ефективного громадського контролю.

Початок повномасштабного вторгнення росії спричинив не лише серйозні фінансові труднощі, а й зростання рівня корупції, що зумовило активізацію зусиль держави у сфері протидії. Розглянуто діяльність державних органів, відповідальних за регулювання антикорупційної політики, а також зміни у нормативно-правовій базі в умовах воєнного стану. На основі аналізу законодавства та програмних документів спростовано стереотип про тотальну корупцію в Україні та доведено, що, попри війну, держава активно інтегрується у глобальні антикорупційні процеси.

Ключові слова: корупція, національна антикорупційна політика, антикорупційна стратегія, державна політика, євроінтеграція.

Abstract. The article examines the peculiarities of implementing the state policy in the field of preventing and combating corruption in Ukraine in the context of European integration processes. In the context of current challenges, the issue of the effectiveness of anti-corruption policy, its adaptation to new realities, and compliance with international standards is of particular relevance. Anti-corruption policy is viewed as a component of the public administration system aimed at creating effective mechanisms for preventing, detecting, and overcoming corruption. The key elements of this policy and the activities of relevant state institutions are analysed.

It is noted that a full-scale war has significantly transformed the anti-corruption environment, posing new challenges to the State. The author substantiates the need to reform the anti-corruption policy by strengthening institutional capacity, introducing digital tools, ensuring the independence of the judiciary, and developing public control. The author describes the current state of corruption prevention in Ukraine, identifying both achievements and typical problems in this area. The article describes the current state of corruption prevention in Ukraine, identifying both achievements and typical problems in this area.

The author positively assesses the adoption of the new Anti-Corruption Strategy and the growth of the institutional capacity of anti-corruption justice. At the same time, it was found that informal political practices continue to influence the formation of the anti-corruption system, in particular: blocking the adoption of key anti-corruption laws, attempts to limit the powers of anti-corruption bodies, and restrictions on access to open registers and data necessary for effective public control.

The onset of Russia's full-scale invasion has caused not only serious financial difficulties but also an increase in corruption, which has led to intensified efforts by the state to counteract it. The article examines the activities of state bodies responsible for regulating anti-corruption policy, as well as changes in the regulatory framework under martial law. Based on the analysis of legislation and policy documents, the author refutes the stereotype of total corruption in Ukraine and proves that, despite the war, the State is actively integrating into global anti-corruption processes.

Keywords: corruption, national anti-corruption policy, anti-corruption strategy, public policy, European integration.

Постановка проблеми. Процес сучасного державотворення в Україні, зокрема конституційна реформа у сфері судустрою, удосконалення діяльності правоохоронних органів, а також формування спеціалізованих підсистем органів влади, відповідальних за протидію корупції, актуалізували потребу в теоретичному осмисленні антикорупційної політики як окремої сфери державного управління.

Ця сфера тісно пов'язана з реалізацією правоохоронних функцій держави та потребує чіткої методологічної основи. У зв'язку з цим виникає необхідність формалізації завдань антикорупційної політики в умовах триваючої конституційної реформи, трансформації системи державного управління в умовах воєнного стану та активної євроінтеграції.

Саме ці обставини зумовлюють потребу у всебічному аналізі державної політики у сфері боротьби з корупцією, оцінці її ефективності, а також у розробці практичних рекомендацій щодо підвищення прозорості та підзвітності державних інституцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблематику розкривають у своїх дослідженнях наступні науковці: М. Вікторчук, Н. Виноградова, В. Гончарук, Л. Івашова,

А. Марченко, С. Мосейчук, Г. Ортіна, М. Полухович, С. Ткаченко, Н. Шевченко, А. Шинкович. Автори досліджують антикорупційні ініціативи в Україні з урахуванням їхнього комплексного впливу на ефективність публічного управління, зокрема через аналіз змін в інституційній структурі, рівні прозорості, підзвітності та довіри до органів влади, простежують еволюцію законодавчої бази у сфері боротьби з корупцією, включаючи її адаптацію до міжнародних стандартів і зобов'язань, розглядають виклики післявоєнного періоду, пов'язані з обмеженими ресурсами, зростанням ризиків зловживань та необхідністю збереження суспільної довіри та акцентують увагу на взаємозв'язку між антикорупційною політикою та євроінтеграційними прагненнями держави, що передбачає формування прозорого економічного середовища, а також аналізують роль європейських стандартів, зокрема ініціативи SIGMA, у процесах модернізації державного управління, децентралізації, цифровізації та антикорупційній політиці.

Мета дослідження полягає у формуванні пропозицій щодо вдосконалення державної політики у сфері запобігання та протидії корупції в Україні в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Корупційні прояви в державних установах становлять серйозну загрозу для національної безпеки. Вони можуть призводити до нецільового використання бюджетних коштів, неефективного управління природними та фінансовими ресурсами, а також до нераціонального розподілу інвестицій у місцеву інфраструктуру. У випадках, коли влада виявляється неспроможною ефективно управляти територіями через корупцію та управлінську неефективність, це створює передумови для посилення впливу зовнішніх дестабілізуючих чинників.

Антикорупційна реформа стала одним із ключових напрямів державної політики в багатьох країнах світу, зокрема й в Україні, де боротьба з корупцією набула особливої ваги в умовах глибоких соціально-економічних і політичних трансформацій. Впровадження антикорупційних заходів суттєво впливає на підвищення ефективності, прозорості та підзвітності системи державного управління, особливо в контексті функціонування публічних інституцій. В Україні антикорупційна реформа перебуває в центрі уваги як національних, так і міжнародних партнерів. Її реалізація стала однією з ключових умов для запровадження безвізового режиму з Європейським Союзом та подальшого впровадження та повноцінної інтеграції України в європейське співтовариство [2, с. 4].

Автори М. Вікторчук та М. Полухович виділили три етапи антикорупційного законодавства розвитку: перший – початковий (1991–2011 рр.), другий – перехідний (2011–2014 рр.), третій – реформаторський (з 2014 р. до сьогодні). На кожному з цих етапів відбувалися певні зміни в нормативно-правовому регулюванні запобігання та протидії корупції в Україні [1, с. 148].

У формулюванні антикорупційних стандартів важливе значення має низка сучасних методів публічного управління, які дозволяють сформувати загальний алгоритм оцінки ефективності антикорупційної політики відповідно до конкретних історичних обставин та відповідних суспільних реакцій [2, с. 4].

«Державна антикорупційна політика є складовою загальної системи державного управління, яка спрямована на формування ефективних механізмів запобігання, виявлення та подолання корупційних проявів. Основними елементами такої політики є:

- нормативно-правова база, що включає антикорупційне законодавство, міжнародні стандарти та національні стратегії;
- інституційна структура, яка представлена органами, відповідальними за боротьбу з корупцією (НАБУ, НАЗК, САП, ДБР тощо);
- механізми контролю та громадського нагляду, що включають прозорість державних процесів, відкриті реєстри, антикорупційні програми та участь громадянського суспільства» [5, с. 294].

Важливим кроком стало прийняття Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» [7], метою програми є досягнення відчутного прогресу у сфері запобігання та протидії корупції, а також забезпечення узгодженості й системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та місцевого самоврядування. У документі запропоновано

розглядати корупцію як одну з основних перешкод для стабільного економічного розвитку та формування ефективних й інклюзивних демократичних інституцій. Програма реалізується на виконання Антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр., яка передбачає впровадження заходів у 15 ключових сферах (оборона, правоохоронна діяльність, державне регулювання економіки, митна справа та оподаткування, містобудування і управління земельними ресурсами, корпоративне управління державними підприємствами, освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, судочинство, тощо) з метою зниження ступеня корупції та затвердження положень доброчесності. Схвалення постанови Державної антикорупційної програми на 2023–2025 рр.» (Постанова Кабінету Міністрів України №220 від 4 березня 2023 р.) [8], затверджує Державну антикорупційну програму на 2023–2025 рр. Вона розроблена відповідно до статті 18 Закону України «Про запобігання корупції» і є частиною реалізації Антикорупційної стратегії на 2021–2025 рр. Програму розроблено Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) відповідно до Закону України «Про запобігання корупції». Основною метою є оптимізація функцій держави, зокрема усунення дублювання повноважень, впровадження цифровізації для зменшення корупційних ризиків, а також забезпечення відкритості даних і діяльності органів влади.

Для подальшого посилення антикорупційних механізмів необхідно забезпечити дотримання принципів прозорості та підзвітності в системі державного управління. Практика країн Європейського Союзу демонструє, що впровадження цифрових інструментів для моніторингу державних витрат і діяльності посадових осіб суттєво знижує рівень корупційних ризиків. Зокрема, автоматизовані системи контролю за державними закупівлями сприяють запобіганню непрозору розподілу бюджетних коштів. Важливим напрямом розвитку антикорупційної політики в Україні є впровадження стратегічного управління, яке забезпечує довгострокову результативність реформ [6, с. 36].

До основних методів антикорупційних механізмів належать:

- «запровадження комплексних державних стратегій із боротьби з корупцією, що враховують міжнародні рекомендації;
- використання аналітичних інструментів для оцінки ефективності антикорупційних заходів;
- підвищення професіоналізму державних службовців через спеціалізовані тренінги та програми навчання» [6, с. 36].

Однією з головних перспектив у сфері антикорупційної політики є подальше наближення до стандартів Європейського Союзу. Україна, яка отримала статус кандидата в ЄС, має виконати низку вимог щодо зміцнення незалежності антикорупційних органів, підвищення ефективності судової системи та забезпечення прозорості державного управління. З цією метою необхідно забезпечити гармонізацію національного законодавства з Директивою ЄС про боротьбу з корупцією; впровадження рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та посилення міжнародного контролю за реалізацією антикорупційних реформ. Україна вже має потужні цифрові інструменти для боротьби з корупцією, такі як система електронних закупівель ProZorro, портал державних послуг «Дія» та Єдиний державний реєстр декларацій. У поствоєнний період важливо розширити цифровізацію державних послуг для мінімізації впливу чиновників на ухвалення рішень, автоматизувати процеси надання державної допомоги та розподілу міжнародних коштів, запровадивши публічні реєстри отримувачів фінансування та посилити механізми моніторингу і контролю електронних декларацій, зокрема через впровадження штучного інтелекту для виявлення невідповідностей у статках посадовців. Після війни постане питання оновлення системи правоохоронних органів та забезпечення їхньої незалежності. Для цього необхідно посилити спроможність НАБУ (Національне антикорупційне бюро України), НАЗК (Національне агентство з питань запобігання корупції), САП (Спеціалізована антикорупційна прокуратура) та ДБР (Державне бюро розслідувань) у розслідуванні корупційних злочинів, створити механізми захисту від політичного втручання в

діяльність цих органів та підвищити рівень підзвітності силових структур через незалежні громадські ради та наглядові комісії [5, с. 295].

В Україні спостерігається помітний прогрес у впровадженні інституційних та правових заходів, спрямованих на детінізацію економіки та боротьбу з корупцією. На законодавчому рівні ухвалено значну кількість нормативно-правових актів, що підтримують реалізацію державної антикорупційної політики та сприяють виведенню економіки з тіні. Створено низку антикорупційних і контролюючих органів, а також закладено підґрунтя для активної участі громадянського суспільства у протидії корупційним проявам [3, с. 43].

Міжнародний валютний фонд відзначає, що в умовах воєнного стану антикорупційні ініціативи української влади – зокрема, відновлення обов'язкового декларування майнового стану публічних службовців, забезпечення стабільної роботи електронної системи декларування, а також посилення інституційної спроможності САП у розслідуванні злочинів високопосадовців – є критично важливими для зміцнення довіри суспільства, міжнародних донорів і приватних інвесторів, а також для просування України на шляху до членства в Європейському Союзі. Водночас спостерігаються негативні тенденції, що стримують впровадження антикорупційної реформи в умовах воєнного стану. Серед них:

- звільнення публічних службовців від обов'язку подавати декларації про майновий стан;
- обмеження відкритого доступу до електронної системи декларування; затримка з ухваленням нової антикорупційної стратегії (попередня втратила чинність у 2017 р., а нову було прийнято лише у 2022 р.);
- відсутність у представників НАЗК процесуальних повноважень представляти в судах складені ними протоколи про адміністративні корупційні правопорушення;
- звільнення політичних партій від обов'язку звітувати перед НАЗК про використання коштів, отриманих з державного бюджету [4, с. 62].

Висновки. Ефективна антикорупційна політика та стратегічне управління залишаються ключовими чинниками успішної трансформації державного сектору в Україні. Інтеграція сучасних цифрових рішень, підвищення рівня прозорості та підзвітності державних інституцій, а також активна підтримка з боку міжнародних партнерів створюють сприятливі умови для формування результативної системи публічного управління, що відповідає європейським стандартам.

Європейська інтеграція відіграє провідну роль у модернізації системи державного управління, зокрема, антикорупційної політики, реформуючи її відповідно до стандартів ЄС. Це передбачає структурні зміни, які охоплюють удосконалення управлінських процесів, зміцнення демократичних інституцій та підвищення ефективності державного адміністрування. Одним із помітних здобутків є розвиток електронного урядування, що сприяє зниженню корупційних ризиків і забезпечує прозорість процесів прийняття рішень. Водночас необхідно зосередити увагу на впровадженні принципів належного врядування, які забезпечують підзвітність органів влади та зміцнюють довіру громадян до держави.

Подальше просування на шляху євроінтеграції потребує ефективною координації між центральними та місцевими органами влади, покращення управлінських процесів і розширення міжнародного співробітництва у сфері публічного адміністрування, зокрема, в антикорупційній політиці. Поєднання європейських практик із національними особливостями сприятиме сталому розвитку та модернізації державного сектору.

Отже, євроінтеграція не лише відкриває нові можливості для поглиблення співпраці з ЄС, а й виступає потужним каталізатором формування ефективної, інноваційної та підзвітної системи державного управління, орієнтованої на потреби громадян і забезпечення економічного зростання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вікторчук М.В., Полюхович М.М. Становлення та розвиток антикорупційного законодавства в Україні. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка*. 2023. №4. С. 139–152. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.139-152>.

2. Гончарук В., Шинкович А., Ткаченко С. Вплив антикорупційних реформ на державне управління в Україні. *Державне управління та політика*. 2025. 1(5). С. 1–10. <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.1.01>
3. Івашова Л.М., Шевченко Н.І., Виноградова Н.Л. Особливості реалізації антикорупційної політики та протидії тіньовому сектору економіки у світлі євроінтеграційних прагнень України. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 3 (34). С. 40–49.
4. Марченко А.В. Антикорупційна реформа в Україні в умовах воєнного стану. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 36. С. 59–65. DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.36.11>
5. Мосейчук С. Державна політика у сфері запобігання та протидії корупції в Україні у поствоєнний період. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2025. №2. С. 293–297. [10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.42](https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.42).
6. Ортіна Г.В. Євроінтеграція як інструмент реформ у сфері публічного управління після війни. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2025. № 1 (54). С. 33–40. <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-54-4>
7. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Закон України від 20 червня 2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> (дата звернення: 29.04.2025).
8. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: Постанова Кабінет Міністрів України від 4 березня 2023 р. №220 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.04.2025).

REFERENCES

1. Viktorchuk, M.V., & Poliukhovych, M.M. (2023). Stanovlennia ta rozvytok antykoruptsiinoho zakonodavstva v Ukraini [Formation and development of anti-corruption legislation in Ukraine]. *Visnyk Luhanskoho navchalno-naukovoho instytutu imeni E.O. Didorenka – Bulletin of Luhansk E.O. Didorenko Educational and Research Institute*, 4, 139–152. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.139-152> [in Ukrainian].
2. Honcharuk, V., Shynkovych, A., & Tkachenko, S. (2025). Vplyv antykoruptsiinykh reform na derzhavne upravlinnia v Ukraini [The impact of anti-corruption reforms on public administration in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia ta polityka – Public Administration and Policy*, 1(5), 1–10. <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.1.01> [in Ukrainian].
3. Ivashova, L.M., Shevchenko, N.I., & Vynohradova, N.L. (2022). Osoblyvosti realizatsii antykoruptsiinoi polityky ta protydii tinovomu sektoru ekonomiky u svitli yevrointehratsiinykh prahnen Ukrainy [Features of anti-corruption policy implementation and combating the shadow economy in the context of Ukraine's European integration aspirations]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia – Public Administration and Customs Administration*, (3)34, 40–49 [in Ukrainian].
4. Marchenko, A.V. (2023). Antykoruptsiina reforma v Ukraini v umovakh voiennoho stanu [Anti-corruption reform in Ukraine under martial law]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini – Public management and administration in Ukraine*, 36, 59–65. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.36.11> [in Ukrainian].
5. Moseichuk, S. (2025). Derzhavna polityka u sferi zapobihannia ta protydii koruptsii v Ukraini u postvoiennyi period [State policy in the field of prevention and counteraction of corruption in Ukraine in the post-war period]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Bulletin of Kherson National Technical University*, 2, 293–297. <https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.1.2.42> [in Ukrainian].
6. Ortina, H.V. (2025). Yevrointehratsiia yak instrument reform u sferi publicnoho upravlinnia pislia viiny [European integration as a tool for reforms in the field of public administration after the war]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra*

Motornoho (ekonomichni nauky) – Collection of scientific papers of Dmytro Motornyi Tavia State Agrotechnological University (economic sciences), (1)54, 33–40. <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-54-4> [in Ukrainian].

7. Verkhovna Rada Ukrainy. (2022, June 20). Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky na 2021–2025 roky: Zakon Ukrainy № 2322-IX [On the principles of state anti-corruption policy for 2021–2025: Law of Ukraine №2322-IX]. [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text> [in Ukrainian].
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, March 4). Pro zatverdzhennia Derzhavnoi antykoruptsiinoi prohramy na 2023–2025 roky: Postanova № 220 [On approval of the State Anti-Corruption Program for 2023–2025: Resolution №220]. [zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

*Подано до редакції 29.04.25 р.
Прийнято до друку 30.05.25 р.*